

**TEATR VA MILLIY O'ZLIK: O'ZBEK SAHNA SAN'ATIDA MILLIY
O'ZIGA HOSLIKNI IFODALANISHI**

Gaibnazarova Nigora Anarboevna

O'zbekiston san'at va madaniyat instituti magistranti

***Annotatsiya:** O'zbek teatr san'ati, o'zining boy tarixi va madaniyati bilan, milliy o'zlikni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Teatr, nafaqat ko'ngilochar san'at turi, balki xalqning ruhiyati, an'analari va qadriyatlarini aks ettiruvchi kuchli vositadir. O'zbek sahna san'ati, o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi va bu xususiyatlar, o'zbek xalqining tarixiy, madaniy va etnik merosidan kelib chiqadi.*

***Kalit so'zlar:** teatr, milliy o'zlik, sahnasi, an'analari, qadriyatlar, o'zbek tili, madaniyat.*

O'zbek teatrining rivojlanishi, asosan, XX asrning boshlarida boshlangan. O'sha davrda, teatr sahnasi o'zbek xalqining turli qirralarini, uning hayotini, urf-odatlarini va an'alarini aks ettiruvchi asarlarni yaratishga intildi. Teatrda o'zbek tilining go'zalligi, uning leksik boyligi va ifodali imkoniyatlari ko'rsatildi. O'zbek teatrida milliy o'zlikni ifodalash, asosan, sahna asarlarida xalqning hayotiy tajribalari, urf-odatlari va qadriyatlari orqali amalga oshirildi. O'zbek sahna san'atida milliy o'ziga xoslikni ifodalashning bir qancha usullari mavjud. Birinchidan, teatr asarlarida o'zbek xalqining tarixiy voqealari va shaxsiyatlari tasvirlanadi. Bu asarlar, xalqning qahramonliklari, kurashlari va g'alabalari haqida hikoya qiladi. Teatrda o'zbek xalqining tarixiy shaxsiyatlari, masalan, Alisher Navoiy, Bobur va boshqa mashhur shaxslar haqida sahna asarlari yaratilgan. Bu asarlar orqali, o'zbek xalqining madaniy merosi va uning tarixiy o'ziga xosligi namoyon bo'ladi. O'zbek teatrida milliy o'zlikni ifodalashda musiqaning o'rni ham muhimdir. O'zbek musiqasi, uning melodikasi va ritmlari teatr sahnasida o'ziga xos tarzda qo'llaniladi. Musiqa, sahna asarlarining hissiyotini kuchaytiradi va tomoshabinlarni o'ziga jalb etadi. O'zbek xalq musiqasi, an'anaviy va zamonaviy usullarni birlashtirib, sahna asarlarida o'ziga xos rang-

baranglik yaratadi. Musiqa orqali, o'zbek xalqining ruhiyati va his-tuyg'ulari yanada chuqurroq ifodalanadi.[1]

O'zbek teatrida milliy o'zlikni ifodalashda kostyum va dekoratsiyalar ham muhim ahamiyatga ega. Teatr sahnasida o'zbek xalqining an'analari, urf-odatlar va madaniyati aks ettiriladi. Kostyumlar, o'zbek xalqining kiyim-kechak madaniyatini ifodalaydi va sahna asarining muhitini yaratadi. O'zbek milliy kiyimlari, o'ziga xos rang-barangligi va naqshlari bilan sahna asarining estetik jihatini yanada boyitadi. Dekoratsiyalar esa, sahna asarining mavzusini chuqurroq ochishga yordam beradi va tomoshabinlarni voqea-hodisalarga yanada yaqinlashtiradi. O'zbek teatrida milliy o'zlikni ifodalashda, shuningdek, til va nutqning ahamiyati ham katta. O'zbek tili, o'zining boy leksikasi va ifodali imkoniyatlari bilan sahna asarlarida muhim rol o'ynaydi. Teatrda o'zbek tilida yaratilgan asarlar, xalqning ruhiyatini, his-tuyg'ularini va fikrlarini ifodalaydi. O'zbek tilining go'zalligi va ifodali imkoniyatlari, sahna asarlarini yanada jozibador qiladi va tomoshabinlar bilan chuqur aloqa o'rnatadi. O'zbek teatr san'atida milliy o'zlikni ifodalash, shuningdek, zamonaviy sahna san'ati bilan ham bog'liqdir. Zamonaviy teatr, o'zbek xalqining an'analari va qadriyatlarini saqlab qolgan holda, yangi uslublar va yondashuvlar bilan boyitilgan. Zamonaviy sahna san'ati, o'zbek xalqining o'ziga xosligini yanada chuqurroq ochishga intiladi va xalqning zamonaviy hayotini aks ettiruvchi asarlarni yaratadi. Bu jarayon, o'zbek teatrining rivojlanishida muhim ahamiyatga ega bo'lib, milliy o'zlikni ifodalashda yangi imkoniyatlar yaratadi.[2]

O'zbek teatrida milliy o'zlikni ifodalash, shuningdek, xalqaro miqyosda ham o'z aksini topmoqda. O'zbek teatr san'ati, xalqaro festivallarda va sahna san'ati tadbirlarida o'zbek xalqining madaniyatini namoyish etish imkoniyatiga ega. Bu jarayon, o'zbek teatrining global sahnada tanilishi va o'ziga xosligini saqlab qolishiga yordam beradi. O'zbek teatrining xalqaro sahnadagi muvaffaqiyatlari, milliy o'zlikni ifodalashda yangi imkoniyatlar yaratadi va o'zbek madaniyatining boyligini dunyoga tanitadi.[3]

"Kelinlar qo'zg'aloni" spektakli O'zbekiston teatr san'atining yorqin sahnalari qatoriga kiradi. Ushbu spektakl, asosan, o'zbek xalqining an'anaviy qadriyatlari, oilaviy

munosabatlari va ayolning roli haqida hikoya qiladi. Spektaklning asosiy mavzusi - kelinlarning o'z haq-huquqlarini himoya qilish, erkinlik va mustaqillik uchun kurashishdir. Spektakl voqealari qiziqarli va dramatik tarzda rivojlanadi. Kelinlar, o'z hayotlarida duch keladigan muammolarni hal qilishda birlashadilar. Ularning har biri o'zining shaxsiy hikoyasiga ega, lekin barchalari bir maqsad uchun kurashadilar. Bu maqsad esa, o'zlarining o'ziga xosligini, shaxsiy erkinligini va jamiyatdagi o'rnini anglashdir. Sahna ko'rinishlari juda rang-barang va hayajonli. Har bir sahna o'ziga xos musiqalar, raqslar va kostyumlar bilan bezatilgan. Kelinlarning bir-biriga bo'lgan hamjihatligi va do'stligi, sahnada juda kuchli hissiyotlarni uyg'otadi. Ularning kurashi, nafaqat o'zlari uchun, balki kelajak avlodlar uchun ham muhimdir. Spektakl davomida, tomoshabinlar kelinlarning ichki dunyosi, ularning his-tuyg'ulari va orzulari bilan tanishadilar. Har bir kelin o'z hayotida qiyinchiliklarga duch keladi, lekin ular bir-birlarini qo'llab-quvvatlaydilar. Bu, jamiyatda ayollarning kuchli o'rnini va ularning ijtimoiy hayotdagi ahamiyatini ko'rsatadi. "Kelinlar qo'zg'aloni" spektakli, nafaqat o'zbek madaniyatini, balki umumiy insoniy qadriyatlarni ham yoritadi. U, o'z o'rnida, o'zbek ayollarining kuchi va sabr-toqati haqida muhim xabarni yetkazadi. Spektakl tomoshabinlarga o'z hayotlarida o'zgarishlar qilish, o'z haq-huquqlarini himoya qilish va o'z orzulari sari intilish uchun ilhom beradi. Bu spektakl, o'zbek teatrining zamonaviy ko'rinishini namoyish etadi va kelinlarning kurashi orqali, har bir insonning o'zligini anglash va erkinlikka intilishining ahamiyatini ta'kidlaydi. "Kelinlar qo'zg'aloni" - bu hayot, muhabbat va umid haqida hikoya qiluvchi spektakl bo'lib, har bir tomoshabin uchun o'ziga xos ta'sir ko'rsatadi. U, nafaqat ko'ngil ocharlik, balki o'zimizni anglash va o'zgarishga undovchi kuchli asardir.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbek teatr san'ati, milliy o'zlikni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Teatr, xalqning tarixiy, madaniy va etnik merosini aks ettiruvchi kuchli vositadir. O'zbek teatridagi milliy o'ziga xoslik, sahna asarlarida xalqning hayotiy tajribalari, urf-odatlar, musiqasi, kostyumlari va til orqali ifodalanadi. O'zbek teatrining rivojlanishi, milliy o'zlikni saqlab qolish va yangi imkoniyatlar yaratish jarayonida davom etmoqda. O'zbek teatr san'ati, xalqning ruhiyatini, an'analari va

qadriyatlarini ifodalashda davom etadi va bu jarayon, o'zbek madaniyatining boyligini yanada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdurazqov, A. (2020). "O'zbek teatr san'ati: Tarixi va rivojlanishi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
2. Qodirov, S. (2018). "Teatr va madaniyat: O'zbek sahnasidagi milliy o'zlik". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti.
3. Rahmonov, B. (2021). "O'zbek teatrida musiqaning roli". Toshkent: O'zbekiston Davlat San'at va Madaniyat Instituti.
4. Xodjayeva, M. (2019). "O'zbek milliy kiyimlari va teatr". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.
5. Tursunov, D. (2022). "Zamonaviy O'zbek teatr san'ati va milliy an'analar". Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi.
6. Murodov, A. (2023). "O'zbek tilida teatr san'ati: O'ziga xoslik va rivojlanish". Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti.
7. Karimova, L. (2021). "O'zbek xalq musiqasi va teatr sahnasi". Toshkent: O'zbekiston Milliy Kutubxonasi.